

Un bis no és un plus

JAUME CORBERA POU

No sé ben bé per què, en qualque moment qualcú comença a canviar el sentit de les paraules i resulta que allò que sempre s'havia dit d'una manera comença a ser dit d'una altra manera, o, vist d'una altra perspectiva, el sentit que tenia un terme, que era ben precís, comença a mudar cap a un altre. Moltes de vegades aquests canvis tenen una conseqüència afegida: deixa de fer-se una distinció que es feia, es perd un terme perquè deixa de ser usat, s'anul·len matisos... Un exemple el veureu ben clar amb la mostra que us donaré tot seguit. Sense haver arribat mai a ser músic de veres, des de ben petit he estat ficat dins el món de la música, que s'ha convertit en la meva afició més important. El fet és que des dels vuit anys d'edat fins que me'n vaig anar a Barcelona a estudiar a la universitat (onze anys més tard) vaig cantar amb una coral de Palma, la Capella Oratoriana, del col·legi de Sant Felip Neri, on vaig fer els cursos previs al Batxillerat Elemental i aquest mateix Batxillerat, i record perfectament que quan fèiem qualque concert sempre teníem qualque peça preparada per oferir de *plus*, és a dir, per si el concert havia agradat tant que el públic demanava que cantàssim un poc més. *Plus* és una paraula llatina que vol dir 'més', és l'origen del nostre *pus*, que en la llengua antiga tant s'usava en frases afirmatives com negatives com a sinònim exacte de *més*: «Los hòmens qui són en aquest món rics e honrats són pus mals e pus peccadors que altres hòmens», «La ànima qui no pot pus tenir en lo cors» (Ramon Llull, segons el DCVB); en la llengua moderna, però, *pus* és impossible en frases afirmatives i, a més a més, és usat només a una àrea dialectal restringida al mallorquí i al rossellonès: «no en parlem pus» (mall.), «en parlem pas pus» (ross.). En la llengua moderna es va introduir el «plus» com

«allò que es dóna de més», que pot ser una paga extraordinària, un regal, una excés de mesura... O pot ser una peça que s'interpreta fora de programa, com a agraïment pels aplaudiments rebuts. Per això, quan en un concert o una representació l'interpret (individual o col·lectiu) fa qualque peça de més, inesperada pel públic, aqueixa peça és un *plus*: «Com a plus, el pianista va oferir un vals de Chopin.» De vegades, però l'interpret no ofereix una peça nova al públic, sinó que repeteix una de les que ja ha fet o, si totes són molt llargues, només un fragment. En aquest cas, tot i que al cap i a la fi no deixa de ser un plus, el terme adequat és el de *bis*: «Com a bis, el pianista va oferir el vals de Chopin.» Fixau-vos que la frase que he fet és diferent: «un vals de Chopin» és qualsevol dels valsos de Chopin; si no ho especificam, no sabem quin; en canvi, «el vals de Chopin» és el mateix vals que ja ha tocat durant el concert, i per tant en aquest cas es tracta d'una repetició. I és que *bis* és també un mot llatí que vol dir «dues vegades», origen del *bes-* inicial de *besavi* («dues vegades avi»), *bescuit* («cuit dues vegades») i moltes altres paraules. Aquesta diferenciació entre *plus* i *bis* està perfectament reflectida en el *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans, que diu en la definició d'aquest segon terme:

«Bis... 2... repetició d'una peça o d'un fragment a demanda del públic.» La cosa, doncs, és ben clara: si l'interpret repeteix una peça o un fragment d'una peça, fa un *bis*; però si ofereix una peça nova, no fa un *bis*, sinó que fa un *plus*. Podria ser que fes totes dues coses, i en aquest cas faria un *bis* i un *plus*. I també podria ser (de fet, és freqüent) que oferís dues o més peces noves, que serien sempre *plusos*. Més rarament succeeix que el regal de l'interpret és de dues peces o dos fragments ja oferits en el programa, i aleshores podem parlar de dos *bisos*. Però és del tot inadequat —en realitat, del punt de vista estricte hauríem de dir «incorrecte»— parlar, com es fa avui en dia quasi exclusivament, de *bis* en tots aquells casos en què la propina és una peça nova, una peça que no ha sonat abans en aquell concert o recital. Siguem precisos i anomenem les coses pel seu nom. En són principalment responsables els presentadors i els crítics dels mitjans de comunicació. ♦

Publicat en *L'Espira*, suplement cultural del 'Diari de Balears' diumenge 10 de juny del 2012.

**activa
ment**
Centre de Psicologia i Psicopedagogia

Travessera de la Creu, 22 entl. 1ª | 17002 Girona
Telèfon 972 20 12 13 | 618 48 45 35
centreactivament@gmail.com | www.activament.cat